

HANS CHRISTIAN ANDERSEN

- Mateu-me, oh!, mateu-me! -digué la pobra criatura. I, decantant el seu cap devers l'aigua, esperà la seva mort. Però ¿quina cosa veié, reflectida en l'aigua transparent?

Veié a sos peus la seva pròpia imatge; però ja no era un ocell matusser i d'un gris ombrívol, tot lleig i desmanegat: ell també era un cigne! No hi fa absolutament res que sigueu nats en un corral d'ànecs, si heu eixit d'un ou de cigne!

L'aneguet lleig

GUIES DE LECTURA és la col·lecció que la Fundació "la Caixa" va iniciar l'any 1982, amb un únic objectiu: facilitar als lectors una primera i documentada aproximació als autors literaris i les seves obres que, en virtut d'un esdeveniment o d'una commemoració, ocupen el primer pla d'actualitat, o són un referent dins de la literatura; la semblança biogràfica i la bibliografia disponible, en textos breus i informatius, centren el seu contingut.

Amb l'edició d'aquestes guies, ara també disponibles a la pàgina web de la Fundació "la Caixa", es vol continuar afavorint el contacte del públic amb el món literari i les seves figures més representatives.

Fotografies extretes de les webs:

The Royal Library. Department of Maps, Prints and Photographs, Copenhagen
www.kb.dk/elib/illbooks/hcaportr/, 21-02-2005

H. C. Andersen at the Royal Library in 2005
www.kb.dk/elib/mss/hca/index.htm, 21-02-2005

Que els contes de Hans Christian Andersen hagin anat passant de boca a orella al llarg dels anys, i d'ells se n'hagin fet múltiples i variades versions, com així ha succeït amb la major part dels contes populars, fa que sovint es confongui l'origen de les seves històries, com ara L'aneguet lleig o bé El vestit nou de l'emperador, amb l'origen popular de contes com La caputxeta vermella o bé, de Ton i Guida. El desconeixement també fa que Andersen sovint es posi en el mateix sac que els germans Jacob i Wilhelm Grimm i l'acadèmic Charles Perrault, però mentre aquests darrers foren excel·lents recopiladors dels contes populars de la tradició oral d'Alemanya i França, respectivament, Andersen fou un autèntic creador d'històries, un escriptor de contes, en molts dels quals, això sí, hi podem entrellucar elements i personatges de la tradició oral.

En qualsevol biografia de Hans Christian Andersen que consultem, observarem que malgrat haver nascut en una família i un entorn humils, la condició d'artista corre per les seves venes des de la infantesa més tendra, els somnis de convertir-se en actor, ballarí, cantant o bé poeta, ho fan pel seu cap, i l'obstinació per aconseguir-ho, per la seva ànima. Abans no assolixi la condició d'artista i no gaudeixi de cert reconeixement, però, haurà de passar moltes penalitats i superar diversos obstacles, com molts dels personatges dels seus relats, però acabarà aconseguint alguns dels seus somnis. I és que els personatges i els contes d'Andersen, com si de la superfície d'un llac es tractés, reflecteixen com pocs la trajectòria, les preocupacions, els interessos, els moments i alguns aspectes de la vida del seu autor.

UNA VIDA DE CONTE

Hans Christian Andersen va néixer a Odense (Dinamarca) un 2 d'abril de 1805, en una petita habitació, on vivien un jove sabater, de naturalesa poètica -segons afirma el mateix Andersen a *El cuento de mi vida*-, i la seva dona. Una habitació que englobava el taller, els llits i poques coses més: una pres tatgeria amb llibres i cançons, i un calaix amb terra i plantes que representava tot el seu jardí. El seu pare es dedicava en cos i ànima a ell, i Andersen en rememora alguns fets i elements concrets que endolciren la seva infantesa: la lectura de contes i el petit teatre que li construí.

Com molts dels seus personatges, Andersen era un nen diferent als altres, solitari i somniador. Poques vegades se'l veia jugar amb els seus companys. Un dels seus grans plaers consistia en cosir vestits per a les nines que feia jugar en el petit teatre, donant ales a la seva imaginació. També gaudia especialment amb les anades puntuals al teatre. I quan no hi podia acudir, amb el nom de l'obra i els personatges que apareixien als cartells, ja se n'imaginava la trama.

La seva infantesa també està marcada per la mort del seu pare, el 1816, que, admirador de Napoleó, se n'anà a la guerra, i tornà al cap de poc, immers en terribles malsons dels quals ja no es recuperà. I per les vetllades que passava a casa de la vídua d'un pastor protestant, la primera llar culta que li obrí les portes i que li va permetre entrar en contacte amb els llibres, la cultura i les lectures en veu alta.

Així com un dels seus temes favorits és el d'algú que s'arrisca a anar a voltar món renunciant a l'espai limitat de la seva llar -l'exemple paradigmàtic n'és *L'aneguet lleig*-, als catorze anys, Andersen va marxar cap a Copenhaguen, a la recerca d'una vida millor i de fer realitat el somni de ser famós, tot allunyant-se del futur com a sastre que li dibuixava la seva mare.

A Copenhaguen, va tastar les diverses fonts dels seus somnis: el teatre, el ballet, el cant, però, per un motiu o per un altre, se li anaven tancant. Van ser anys de solitud i de penalitats, però va fer diverses coneixences, la major part de les quals li recomanaven estudiar si volia que les coses li anessin millor. Entre aquestes, destaca la del conseller Jonas Collin, un dels homes més influents de Dinamarca, i que es convertiria en un segon pare. Va fer interessar el mateix rei Frederic VI per Andersen, i li va pagar els estudis a Slagelse i a Helsingor. Dels estudis se'n sortia bé, tot i que la relació amb els companys i especialment amb el rector no va ser gens plàcida, cosa que va convertir aquells anys en els més obscurs i difícils de la seva vida.

El 1828, acaba el batxillerat. Era un home feliç, amb esperit de poeta, i amb ganes de dur a terme els seus somnis. Comença a viatjar, i un dels seus primers trajectes culmina en un primer llibre, el 1929, *Viatge a peu a Amager*, un llibre humorístic que s'hagué d'editar ell mateix, i que s'esgotà aviat. Les primeres famílies del país el comencen a acollir en els seus cercles d'amistats i comencen a valorar el seu tarannà i els seus treballs. El 1833, fa el seu primer gran viatge a l'estranger, a Itàlia, que inspirà la seva primera novel·la *L'improvisador*. Apareix el 1835 juntament amb els primers reculls de contes per a infants -entre els quals hi figurava *La princesa i el pèsol*- fruit de la bona relació amb els néts de Jonas Collin. A partir d'aquell moment, cap any no faltaria un recull de contes a l'arbre de Nadal com a regal, alguns dels quals eren narrats fins i tot en algun teatre, per a nens i per a adults. Hans Christian Andersen es va enamorar diverses vegades, però, principalment per la seva tímidesa, no van passar d'amors platònics i fraternals. Va continuar fent grans viatges: Anglaterra, França, Grècia, Turquia,... Fruit dels quals en són alguns llibres, com ara *El basar d'un poeta* (1842), considerat el seu millor llibre de viatges, i tot i que ell tenia més interès en esdevenir novel·lista i dramaturg, la fama dels seus contes anava augmentant. Els seus contes seguien acudint a la cita del Nadal fins el 1872. Hans Christian Andersen va morir a Copenhaguen, el 4 d'agost de 1875, enmig del reconeixement més somniat.

Ni l'origen humil ni les adversitats havien impedit que, com el seu aneguet, finalment es convertís en un cigne. La seva vida és narrada per ell mateix a *El cuento de mi vida* (publicat el 1847 i ampliat el 1855): "*Mi vida es un bello cuento, rico y feliz. Si cuando era niño y me dirigía solo y pobre al ancho mundo me hubiera encontrado una poderosa hada que me dijera: "Elige tu vida y tu meta y yo te protegeré y te guiaré de acuerdo con lo que mejor pueda ser para el desarrollo de tu alma y de la razón", mi destino no habría podido ser más feliz, más discreto y mejor guiado...*"

ELS CONTES D'UNA VIDA

Encara que quan Hans Christian Andersen es posà a escriure contes per a infants no n'estava massa segur, ho va fer mogut per un impuls ocasional, tot recordant el plaer que li produïa escoltar-los en la veu del seu pare quan ell era petit. I ho va fer amb el mateix estil i to amb què els narrava en veu alta, i pel qual era considerat un narrador excel·lent, amb un llenguatge quotidià i proper. En els més de cent cinquanta contes que va escriure, Andersen trobà la millor forma d'expressar els sentiments, les obsessions i les angoixes, i fer-los arribar a tots els públics, en un moment en què es creia que eren aspectes que estaven lluny dels infants.

En els seus relats, a Andersen li agradava rememorar els seus orígens. Mogut possiblement per les dificultats que havia tingut per arribar a ser reconegut i per una mena d'egoisme infantil, tenia necessitat d'introduir-se en tot allò que escrivia. En tots els contes podem entrellucar-hi elements i fets de la seva vida. De manera especial, en alguns dels contes més realistes i que no han transcendit tant, hi apareix la figura d'alguns narradors, que són el retrat fidel d'Andersen, com ara a *Les flors de la petita Dia*: "Aquell minyó sabia

contar les més belles rondalles i fer amb bocins de paper les coses més divertides".

En d'altres, hi trobem elements que formaren part de l'escenari de la seva infantesa com ara el calaix amb terra i plantes que era el petit jardí de casa seva a *La reina de les neus*, o bé, moments concrets, com l'estrena d'unes sabates quan va fer la confirmació, i que va donar origen a *Les sabates vermelles*.

És, però, en els contes que han tingut més transcendència, on hi veiem reflectit de manera clara el seu tarannà, la seva trajectòria i els seus interessos. Així, a Andersen li agradava veure's com molts dels que serien els seus personatges: inadaptats, incompresos, diferents, exposats al rebuig dels altres, i havent de seguir un destí en solitari, com *L'aneguet lleig*, com *La sireneta*, com *El soldat de plom*, però, són personatges obstinats que, sense conformar-se amb la vida que els ha tocat de viure, es posen a perseguir els seus somnis, amb viatges i periples plens de dificultats. La seva actitud, la seva fugida, és una crítica als fonaments d'aquest món, però també un repte que els exposa a tot tipus de perills. Algunes de les històries d'aquests personatges acaben de manera tràgica; d'altres, de manera feliç, com així acabà la vida del seu autor, com la de *L'aneguet lleig*, el conte considerat més autobiogràfic, encara que per l'autor, el que reflectia més les seves preocupacions vitals era *L'avit*, un protagonista insatisfet, sempre a la recerca d'alguna cosa millor, i un conte, que com molts, està embolcallat de pessimisme i de sentimentalisme, fruit de l'època del romanticisme en la qual va viure Hans Christian Andersen.

Alguns trets generals pels quals destaca també l'obra d'Andersen, a més del seu estil, és un humor sa i subtil, representat de manera paradigmàtica per *El vestit nou de l'emperador*, o bé, *La princesa i el pèsol*, o *El que fa el vell de casa sempre està bé*; el valor que es dona als gestos humans, com a *El company de viatge*, o a les petites coses, com a *El rossinyol*; o bé el sentiment de bondat que desprenen molts dels contes, com ara el fantàstic relat de *La reina de les neus*, o bé, molts dels personatges, com ara el genial personatge i contacontes que dona nom a un conte, *Ole Lükøje*, un follet que cada nit s'acosta als nens a l'hora de dormir i els explica rondalles. Ho fa amb una ombrel·la a sota de cada braç: "la que té tot de coses pintades és la que obre sobre els nens bons minyons i llavors somnien tota la nit les més boniques rondalles; però l'altra, la que no duu res pintat, l'obre sobre els infants mal creients, i dormen talment com si fossin sords, i, així, quan l'endemà es desperten, no han somniat ni la més petita cosa".

ANTOLOGIES DE CONTES
7 Rondalles breus.

Tr. M. Manent i J. Carner.
Il. F. Vilaplana. Barcelona:
Joventut, 1977

Andersen:

Cuentos escogidos.

Tr. S.C. Fernández. Palma
de Mallorca: J.J. Olañeta,
1985 (Érase una vez.
Biblioteca de cuentos
maravillosos; 5)

Chiquilladas y otros

cuentos. Tr. E. Bernárdez.
Il. C. Segovia. Madrid:
Anaya, 2004

Contes. Adapt. V. Serra i
Boldú. Barcelona: Abadía
de Montserrat, 1987
(Biblioteca Serra d'Or; 64-67)

Contes d'Andersen. Adapt.

J. Franco. Il. V. Gubianas.
Alzira: Bromera, 2005
(El Micalet galàctic; 113)

Contes d'Andersen. Tr. G.

Casas Mir. Il. M.J. Santos
Heredero. Barcelona:
Baula, 2004

Cuentos de Andersen. Tr. E.
Bernárdez. Madrid: Anaya,
2003

Cuentos de Andersen: ed.

facsimil. Tr. J. Roca y Roca.
Il. Apel·les Mestres. Madrid:
Compañía literaria, 1997

El libro de los cuentos de
Andersen. Adapt. i Il.

M. Llimona. Barcelona:
Ediciones B, 2003

Els millors contes de Hans
Christian Andersen.

Adapt. C. Cardeñoso.
Il. L. Grossman. Barcelona:
Timun Mas, 2004

Peiter, Peter y Peer y otros
cuentos. Tr. E. Bernárdez.

Il. P. Auladell.
Madrid: Anaya, 2004

La pequeña cerillera y
otros cuentos.

Tr. E. Bernárdez. Il. J. Sáez
Castán. Madrid: Anaya,
2004

La reina de las nieves y
otros cuentos. Tr. A. Adell.

Madrid: Alianza, 2002
(El libro de bolsillo; 1414)

Rondalles de Hans

Andersen. Tr. J. Carner i M.

Manent. Il. A. Rackham.
Barcelona: Joventut, 1998
(Rondalles)

La sirenita y otros cuentos.

Tr. E. Bernárdez.
Il. E. Odriozola. Madrid:
Anaya, 2004

La sombra y otros cuentos.

Tr. A. Adell. Madrid:
Alianza, 2003 (El libro de
bolsillo; 482)

CONTES

L'aneguet lleig. Adapt. M.
Escardó. Il. Max. Barcelona:
La Galera, 1990 (Popular, 32)

Los cisnes salvajes. Tr. M.V.
Martínez Vega. Il. J. Alonso
Díaz-Toledo. León: Everest,
1987 (Cuentos de hadas)

El compañero de viaje.

Tr. M.V. Martínez Vega.
Il. Ede i Eberhard Binde.
León: Everest, 1987

(Cuentos de hadas)

Ditona. Tr. M. Manent i
J. Carner. Il. L. Zwerger.

Barcelona: Destino, 1985

Els esclòps de la sort. Il.
M.T. Ramos. Barcelona:

Cadí, 1997 (Gratacel)

La hija del rey de los

pantanos. Tr. M.V. Martínez

Vega. Il. T. Gironi.
León: Everest, 1987

(Cuentos de hadas)

En Joantotxo. Tr. A. Homs.

Il. M. Ginesta. Barcelona:
Abadía de Montserrat,
1993 (Llibres del sol i de la
lluna; 65)

La muntanyola dels elfs.

Il. F. Vilaplana. Barcelona:
Juventud, 1988 (Kukurukú)

La pequeña cerillera.

Il. J. Morales i A. Gòdia.
Madrid: Anaya, 2003 (Sopa
de cuentos)

El porquerol. Tr. M.

Manent. Il. L. Zwerger.
Barcelona: Destino, 1989

La princesa del pèsol.

Il. E. Odriozola. Barcelona:
Barcanova, 2003 (Sopa de
contes)

La reina de les neus. Tr. F.
Vidal. Il. P.J. Lynch.

Barcelona: Vicens Vives,
2001 (Cucanya; 14)

El Rossinyol. Tr. J. Carner.

Il. L. Zwerger. Barcelona:
Destino, 1987

La Sireneta. Adapt. O.

Izquierdo. Il. Max.
Barcelona: La Galera, 1999
(Popular; 47)

El soldat de plom. Adapt. J.
Lluch. Il. C. Abbréderis.

Barcelona: La Galera, 1996
(Popular; 26)

Totalmente cierto. Tr. M.V.
Martínez Vega. Il. F. Crozat.

León: Everest, 1986
(Cuentos de hadas)

El vell de casa tot ho fa bé.
Adapt. G. Luna.

Il. J. Olivares. Barcelona:
La Galera, 1999 (Popular; 44)

El vestit nou del rei. Adapt.

X. Ballesteros. Il. J.
Caetano. Pontevedra:
Kalandraka, 2001 (Llibres
per a somniar)

ALTRES

El cuento de mi vida. Tr. P.
Lorenzo. Madrid: De la

Torre, 1987 (Alba y Mayo.
Narrativa; 1-2)

Viaje por España.

Tr. M. Rey. Madrid: Alianza,
2004. (Alianza literaria;
122)

SOBRE ANDERSEN

Hans Christian Andersen
2005. <http://es.hca2005.net>

[Web oficial per a la
celebració de l'any
Andersen]

Hans Christian Andersen
Center.

[http://www.andersen.sdu.
dk/center/index_e.html](http://www.andersen.sdu.dk/center/index_e.html)

[Centre especialitzat en
informació relativa a
l'escriptor]

